

HandläggareSusanne Forss Gustafsson,
Inger Nilsson, Karin Hogling,
Anna William-Olsson, Anna
Ambjörn, Telefon: 08-508 22 000**Till**Hägersten-Liljeholmens
stadsdelsnämnd 2014-08-21

Översyn av öppna förskolor, parklekar och ungdomsgårdar

Förvaltningens förslag till beslut

Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens redogörelse

Maria Mannerholm
stadsdelsdirektörYvonne Goldberg
avdelningschefIngrid Widebäck
avdelningschef**Sammanfattning**

Förvaltningen redovisar i detta ärende vilka öppna förskolor, parklekar och ungdomsgårdar som nämnden har idag och vilka verksamheter som kan behövas på sikt utifrån befolkningsutveckling, medborgarnas behov och ett optimalt resursutnyttjande.

Förvaltningen menar att verksamheterna ska ha ett förebyggande förhållningssätt och att de bör samordnas så mycket som möjligt.

Ärendets beredning

En arbetsgrupp med representanter från förvaltningens avdelningar för samhällsplanering, socialtjänst och förskola samt preventions-samordnaren för att allsidigt belysa och undersöka ärendet. De fackliga organisationerna har informerats vid samverkansgrupp 5 augusti 2014.

Bakgrund

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd uppdrog på sitt sammanträde den 18 april 2013 åt förvaltningen att kartlägga och utvärdera invånarnas användande av öppna förskolor och parklekar samt återkomma med förslag till vilka satsningar som bör göras i stadsdelen på parklekar och öppna förskolor så att det speglar stadsdelens befolkning och behov. Förvaltningen har utökat uppdraget till att omfatta även ungdomsgårdar.

Stadsdelsförvaltningen har idag fyra öppna förskolor, tre bemannade parklekar, fyra ungdomsgårdar och ett ungdomskafé. En öppen förskola samt alla parklekar och ungdomsgårdar drivs av olika entreprenörer på uppdrag av stadsdelsnämnden.

Utgångspunkter

Det är viktigt att det finns mötesplatser i samhället där människor med olika socialt, ekonomisk och kulturellt ursprung får vardaglig kontakt med varandra. Annars är risken att vi utvecklar parallella gemenskaper med skilda världsbilder och får allt svårare att förstå och komma överens med dem som tillhör en annan gemenskap. Sådana möten sker redan hela tiden – i skolor, på arbetsplatser och i ideella föreningar, men det behövs också platser där man kan komma i kontakt med ”de andra”, dvs. människor som har annan livssituation, livsstil och andra värderingar än man själv.

Mötesplatser är alltså viktiga för att öka gemenskapen och sammanhållningen i samhället, men de kan också – rätt utformade och använda - verka preventivt genom att förebygga och förhindra önskad utveckling samt stärka skyddsfaktorer.

Inom preventionsvetenskap är en riskfaktor en omständighet som ökar sannolikheten till en negativ utveckling och en skyddsfaktor ökar sannolikheten för en gynnsam utveckling.

För att en verksamhets fulla förebyggande potential ska utnyttjas krävs ett medvetet arbete med evidensbaserade risk- och skyddsfaktorer. Öppna verksamheter kan ha stor preventiv betydelse om de satsar på ett sådant arbete.

Öppna verksamheter riktat till barn och unga har, vid sidan av familj, förskola och skola en viktig roll i det förebyggande arbetet. Att tillbringa tid i en genomtänkt öppen verksamhet under uppväxten bidrar till att barnet i framtiden kan bli en vuxen som är välfungerande och etablerad i samhället. Barn behöver en miljö att känna sig trygga i. De behöver omständigheter där uppbyggliga färdigheter tränas och där de kan få uppskattning för sina förmågor och känna sig kapabla. Det ger god självkänsla och förutsättningar att ta sig an sitt framtida vuxna liv.

En del verksamheter är förebyggande i sig, som förskolan, medan andra verksamheter måste vara utformade på särskilt sätt för att de ska kunna vara förebyggande, som t.ex. ungdomsgårdar.

Förvaltningen menar att preventionsperspektivet ska vara utgångspunkten för bedömningen av vilken typ av och hur många öppna verksamheter som behövs i området.

En annan aspekt i denna översyn är kostnadsperspektivet. De verksamheter som nämnden ska driva måste vara så kostnads-effektiva som möjligt och därför försöka få ned kostnaderna där det går. Det kan uppnås genom samordning, samutnyttjande och kanske även genom omprioriteringar.

ÖPPNA FÖRSKOLOR

Öppen förskola vänder sig till barn som inte är inskrivna i förskola och deras föräldrar eller annan vuxen som följer med barnet. Verksamheten regleras av skollagen och har till syfte att erbjuda barn en god pedagogisk gruppverksamhet i nära samarbete med de vuxna besökarna. Samtidigt får de vuxna möjlighet till kontakt och gemenskap. Besökarna är inte inskrivna utan avgör själva när och hur ofta de vill delta.

De öppna förskolorna verkar preventivt på flera olika sätt, bl.a. genom att de kan bidra till att stärka anknytningen mellan förälder och barn och hjälpa osäkra föräldrar att stimulera barnet på ett adekvat sätt. För de vuxna fungerar de också som goda mötesplatser som ger möjlighet till viktigt erfarenhetsutbyte om hur det är att vara förälder. De öppna förskolorna kan också erbjuda riktade insatser till grupper som behöver mer stöd.

Förvaltningen menar att de öppna förskolorna är viktiga att värna och att de måste finnas i tillräcklig omfattning för att tillgodose efterfrågan från nuvarande och potentiella besökare.

Befintlig verksamhet

Förvaltningens öppna förskolor finns i Liljeholmen, Axelsberg-Örnsberg, Midsommarkransen och Fruängen. Tre av förskolorna har öppet ca 15 timmar per vecka, medan den i Liljeholmen har öppet ungefär dubbelt så mycket. Den har också ett annat uppdrag än det övriga att arbeta preventivt genom att ha grupper för bl.a. ensamstående föräldrar och att samarbeta med förvaltningens föräldrarådgivare och barnavårdscentralen.

Total årsbudget för de befintliga öppna förskolorna 2014 är 1,9 mnkr.

I augusti 2014 öppnar en ny öppen förskola i Gröndal som kommer att ha öppet 12-15 timmar per vecka. Kostnaden för denna verksamhet är ännu inte klar.

Alla de befintliga öppna förskolorna är mycket uppskattade av besökarna och besöksantalet har ständigt ökat under en rad år. Ofta är det fullt i verksamheten. Öppna förskolan i Liljeholmen är ofta så välbesökt att många föräldrar och barn får vända vid dörren.

Kommande behov

Till de öppna förskolorna kommer i första hand föräldraledig vuxna med små barn. Det är därför intressant att titta på hur många barn under två år som beräknas finnas i stadsdelsområdet under de närmaste åren. Av stadens prognoser över befolkningsutvecklingen (se bilaga 2) framgår att antalet småbarn är och kommer att vara högst i Liljeholmsområdet, dvs. där öppna förskolan idag inte kan ta emot alla som vill komma dit. Belastningen i Liljeholmen förväntas minska när den nya öppna förskolan öppnas i Gröndal, men om de två förskolorna tillsammans kommer att täcka behoven på sikt går inte att säga.

Åtgärder som kan behöva vidtas för att tillgodose behoven kan vara att utöka bemanning och öppettider i befintliga öppna förskolor. En annan lösning kan vara att bygga nya öppna förskolor, t.ex. vid Trekanten där det också med fördel kan inrättas en ny lekpark för alla de barn som kommer att bo i området. En annan tänkbar placering av en ny öppen förskola är i Aspudsparken, där en sådan verksamhet kan planeras in i samband med att den slitna befintliga lokalen ersätts med en ny byggnad.

PARKLEKAR

Bemannade parklekar har funnit i Stockholm sedan 1930-talet, men är ett frivillig åtagande för kommunen och inga riktlinjer finns för verksamheten. Förvaltningen, har i samband med den senaste upphandlingen, formulerat uppdraget för verksamheten så här: ”Parklek är en öppen fritidsverksamhet som ska tillhandahålla utomhusaktiviteter till exempel lekar, spel, odling, natur och miljö, djurhållning, idrott på lek, skapande verksamhet, grillning, och umgänge. Parkleken ska vara en både spännande och trygg samlingsplats för barn till och med skolår fem och deras föräldrar”.

Förvaltningens parklekar finns i Fruängen (Vippan), Västertorp (Lugnet) och Aspudden (Aspuddsparken). Aspuddsparken har öppet alla dagar året om, Vippan och Lugnet har öppet vardagar samt varannan söndag. Besökarantalet i parklekarna varierar från ca 150 personer per dag i Vippan till ca 350 personer per dag i Aspuddsparken. De barn som besöker parklekarna är till stor del mindre barn som kommer dit i sällskap med vuxna, som föräldrar, andra närstående eller personal som arbetar med barn. Ett undantag utgörs av Aspuddsparken, där barnen deltar på egen hand i verksamheter organiserade kring djuren.

Förvaltningens kostnader för parklekarna uppgår under 2014 till totalt 3,8 mnkr.

Våren 2012 gjorde förvaltningen en brukarundersökning i parklekarna genom intervjuer av vuxna personer som var där med egna eller andras barn. Alla uttryckte stor uppskattning av parklekarna och de flesta var trogna besökare i dem. Påtagligt i svaren var dock att många av besökarna i Vippan och Lugnet inte kände till att det fanns personal i parkerna och inte heller att det ordnades aktiviteter för barnen. I Aspuddsparken var besökarna förtrogna med verksamheten kring djuren och uppskattade den mycket.

Bedömning

Förvaltningen menar att behovet av traditionell organiserad parkleksverksamhet minskat under de senaste decennierna i takt med att allt fler barn tillbringar tiden efter skolan på fritidshem eller mellanstadieverksamhet. Många deltar också i fritidsaktiviteter i t.ex. idrottsföreningar. Parklekarna har idag därför huvudsakligen funktionen av utflyktsmål och lekplatser med tillgång till toaletter, fika för de vuxna och möjlighet att värma mat till barnen.

Förvaltningen anser att det behövs en diskussion om de behov som framför allt parklekarna Vippan och Lugnet idag tillgodoser kan mötas på annat sätt än genom en heltidsbemannad verksamhet. En möjlighet att vara att bemanna endast med personal som tillhandahåller lekredskap och har uppsikt över park och eventuell lokal, en annan möjlighet är samordna med annan verksamhet, som förskola eller öppen förskola.

UNGDOMSGÅRDAR

Inte heller för ungdomsgårdar finns någon lagstiftning eller riktlinjer. Förvaltningen har i samband med upphandlingar definierat att ungdomsgårdarna ska vara en genomtänkt del av stadsdelens förebyggandearbete och baseras på kunskap om påverkbara risk- och skyddsfaktorer. Ungdomsgårdens roll i arbetet är att erbjuda verksamhet byggd på evidensbaserade och relevanta skyddsfaktorer som främjar ungdomars sociala utveckling och minskar förekomsten av beteendeproblem. Verksamhetens målgrupp ska främst vara unga som bor och/eller går i skolan i stadsdelsområdet och som är i åldrarna 13-18 år, med tyngdpunkt på dem som är upp till 16 år.

I stadsdelsområdet finns fyra ungdomsgårdar, som samtliga drivs på entreprenad för nämndens räkning. I Gröndal finns ett ungdomscafé som förvaltningen driver. Gårdarna ligger i Axelsberg, Aspudden och Fruängen samt vid Telefonplan. I alla lokalerna utom den i Fruängen finns annan verksamhet på dagtid.

Ungdomsgårdarna har i huvudsak öppet på kvällstid, men Radiusgården vid Telefonplan har börjat med eftermiddagsöppet för att locka till sig de yngsta tonåringarna. Antalet besökare varierar från i genomsnitt ca 15-35 per kväll (10-15 på ungdomscaféet). Kostnaden för de entreprenaddrivna ungdomsgårdarna är för närvarande ca 9,6 mnkr per år. Kostnaden för ungdomscaféet är ännu inte klar.

Antalet ungdomar 13-16 år i stadsdelsområdet beräknas öka mellan 2014 och 2018 med knappt 600 personer. Störst antal ungdomar finns i Hägersten, Fruängen och Liljeholmsområdet. Se vidare bilaga 2.

Bedömning

Av de senaste Stockholmsenkäterna framgår att andelen ungdomar i stadsdelsområdet som besöker ungdomsgårdar har sjunkit de senaste åren och att andelen är lägre här än genomsnittet i staden. Från ungdomsgårdarna menar man att de ungdomar som faktiskt

kommer dit inte är så intresserade av aktiviteter, utan i första hand vill ha vuxenkontakt.

Vikten av själva vuxenkontakten understryks av preventionsvetenskapen, som menar att just den är ett mycket viktigt inslag i fritidsverksamhet för ungdomar. De vuxna ska vara tydliga och stå för normer, kontroll och möjlighet att skapa tillitsfulla relationer. Verksamheterna ska också erbjuda färdighetsträning och kontinuitet.

I planeringen för ungdomsverksamhet framöver behöver dessa aspekter beaktas och en förutsättningslös diskussion föras om de ungdomsgårdarna kanske bör få en annan inriktning än den de har nu. Frågan är om den nuvarande stationära verksamheten med stora lokaler och resurser är det som de mest behövande ungdomarna ska ha eller om deras behov tillgodoses bättre på annat sätt, t.ex. genom mobila fritidsteam. Försök med ett sådant team görs under sommaren av en av ungdomsgårdsentreprenörerna.

Bilagor

1. Planerat bostadsbyggande
2. Statistik över antal barn och ungdomar
3. Sammanställning i tabell av öppna förskolor, parklekar, ungdomsgårdar i Hägersten-Liljeholmen